

ПАРАДОКС НОРВЕЗЬКОЇ МОДЕЛІ: МІЖ СОЦІАЛЬНОЮ СПРАВЕДЛИВІСТЮ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ

АДІЛЬ АБДУРАМАНОВ, аспірант кафедри міжнародного приватного права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-552-8-7>

Вступ. Норвегія тривалий час вважалася зразковою країною у сфері поєднання економічного зростання та соціальної справедливості. Розвинена модель welfare state ґрунтувалася на унікальному поєднанні нафтогазових доходів [1; 2], накопичених у суверенному фонді Government Pension Fund Global [3] з активами понад 1,6 трлн дол. США, та високого рівня оподаткування, що дозволяло фінансувати освіту, охорону здоров'я, пенсійне забезпечення й широкий спектр соціальних програм. Це забезпечило країні одні з найвищих у світі показників за індексом людського розвитку та якістю життя.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є аналіз трансформації норвезької моделі держави добробуту в умовах посилення податкового навантаження та її впливу на інвестиційний клімат і розвиток інноваційного підприємництва. Серед основних завдань — розгляд ключових змін у податковій політиці Норвегії у 2015–2024 рр., оцінка масштабів відтоку капіталу та підприємців, а також порівняння норвезького досвіду із практикою сусідніх скандинавських держав.

Результати дослідження та їх обговорення. Останнє десятиліття позначене формуванням парадоксу:

посилення податкового навантаження, зокрема підвищення податку на багатство та зростання ставок на дивіденди й капітальні прибутки, у поєднанні з жорсткішими регуляторними вимогами спричинило значний відтік бізнесу, капіталу та підприємницьких талантів. Особливо вразливими до нової податкової політики виявилися технологічні стартапи, які часто мають високу оцінку вартості компанії без стабільного грошового потоку, що робить сплату податку на багатство обтяжливою [7].

Емпіричні дані свідчать, що у 2022–2023 рр. країну залишили понад вісімдесят найбагатших норвежців із сукупним капіталом близько 4,3 млрд дол. США, що перевищує показники попередніх тринадцяти років разом узятих [6; 8]. Основними напрямками релокації стали Швейцарія, Велика Британія, Сінгапур та Об'єднані Арабські Емірати, які пропонують нижче податкове навантаження та сприятливіші умови для інвесторів [11]. Такі процеси мають не лише прямі фіскальні наслідки, а й непрямі ефекти у вигляді скорочення інвестицій та послаблення інноваційної екосистеми.

Відтік капіталу чинить руйнівний вплив на інноваційне середовище: знижується обсяг венчурних інвестицій, скорочуються можливості для angel-фінансування, зникають локальні рольові моделі, а мережеві ефекти стартап-екосистеми послаблюються [12]. На відміну від Норвегії, Швеція та Данія здійснили лібералізацію податкової політики – зокрема, Швеція скасувала податок на багатство у 2007 р., а Данія запровадила податкові стимули для стартапів. Це сприяло динамічному розвитку інноваційних галузей у цих країнах.

Висновки. Норвезький досвід демонструє, що надмірне підвищення податково-регуляторного тиску, навіть у країнах із сильною фінансовою базою, створює довгострокові ризики для конкурентоспроможності та інноваційного

розвитку. Спроба забезпечити соціальну справедливість через посилення податків перетворилася на чинник, який стимулює еміграцію капіталу та підприємців. Для держав, які формують власну економічну стратегію, важливо знайти баланс між соціальною політикою та інвестиційною привабливістю. Стабільне та передбачуване регуляторне середовище є необхідною умовою утримання підприємницького потенціалу.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку. Подальші дослідження доцільно зосередити на порівняльному аналізі податкових режимів скандинавських країн та їх впливі на мобільність капіталу й розвиток стартап-екосистем. Особливо актуальним є вивчення можливостей адаптації збалансованої моделі податкової політики для України в умовах післявоєнного економічного відновлення.

Список використаної літератури:

1. Norwegian Ministry of Finance (2023). *National Budget 2024: Tax proposals*. Government of Norway. URL: <https://www.regjeringen.no/en/topics/the-economy/the-national-budget/>
2. OECD (2024). *Tax Policy Reforms 2024: OECD and Selected Partner Economies*. OECD Publishing.
3. Norges Bank Investment Management (2024). *Government Pension Fund Global – Annual Report 2023*. URL: <https://www.nbim.no/en/>
4. Statistics Norway (2024). Tax statistics for personal taxpayers. URL: <https://www.ssb.no/en/statbank/>
5. Alstadheim, K. B., & Kibar, E. (2024, January 15). Norway wealth tax exodus accelerates as dozens leave. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-01-15/norway-wealth-tax-exodus-accelerates-as-dozens-leave>

6. Milne, R. (2023, November 28). Norway's richest flee wealth tax as government seeks to close loopholes. *Financial Times*. URL: <https://www.ft.com/content/>
7. Dealroom.co. (2024). *European venture capital report 2024: Investment trends and analysis*. URL: <https://dealroom.co/reports/>
8. Norwegian Tax Administration (2023). *Emigration and tax consequences: Statistics 2022–2023*. Skatteetaten. URL: <https://www.skatteetaten.no/en/>
9. Henrekson, M., & Sanandaji, T. (2023). Stock option taxation and startup entrepreneurship: Evidence from Sweden. *Small Business Economics*, 61 (3), 1157–1178.
10. Atomico (2024). *The State of European Tech 2024*. URL: <https://www.atomico.com/explore-the-data>
11. Swiss Federal Tax Administration (2024). *Wealth tax rates by canton 2024*. URL: <https://www.estv.admin.ch/>
12. Invest in Norway (2023). *Norwegian startup ecosystem report 2023*. Innovation Norway. URL: <https://www.innovasjon Norge.no/>